

FILOCALIA

SAU

CULEGERE DIN SCRIERILE
SFINȚILOR PĂRINȚI, CARE ARATĂ
CUM SE POATE OMUL CURĂȚI,
LUMINA ȘI DESĂVÎRȘI

IV

TALASIE LIBIANUL • ISIHIE SINAITUL
FILOTEI SINAITUL • IOAN CARPATIUL
AVVA FILIMON
SFÎNTUL IOAN DAMASCHIN
TEODOR AL EDESSEI • TEOGNOST
ILIE ECDICUL • MONAHUL TEOFAN

Traducere din grecește, introduceri și note de
pr. prof. dr. DUMITRU STĂNILOAE
Membru al Academiei Române

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

TALASIE LIBIANUL

CUPRINS

TALASIE LIBIANUL	
<i>Viața lui Talasie Libianul</i>	7
Despre dragoste, înfrînare și petrecerea cea după minte	9
ISIHIE SINAITUL	
<i>Viața lui Isihie Sinaitul</i>	39
Cuvînt despre trezvie și virtute	43
FILOTEI SINAITUL	
<i>Viața lui Filotei Sinaitul</i>	85
Capete despre trezvie	90
IOAN CARPATIUL	
<i>Viața lui Ioan Carpatiul</i>	107
Una sută capete de mîngîiere	110
Cuvînt ascetic	133
AVVA FILIMON	
<i>Viața lui Avva Filimon</i>	141
Cuvînt foarte folositor	142
SFÎNTUL IOAN DAMASCHIN	
<i>Viața Sfîntului Ioan Damaschin</i>	159
Cuvînt minunat și de suflet folositor	162

TEODOR AL EDESSEI

<i>Viața lui Teodor al Edessei</i>	173
Una sută capete	179
Cuvînt despre contemplație	202

TEOGNOST

<i>Viața lui Teognost</i>	215
Despre făptuire, contemplație și preoție	217

ILIE ECDICUL

<i>Viața lui Ilie Ecdicul</i>	239
Culegere din sentințele înțelepților	244

MONAHUL TEOFAN

Scară	277
-------------	-----

VIAȚA LUI TALASIE LIBIANUL

Talasia a fost egumenul unei mînăstiri din pustia Libiei, cu care s-a împrietenit Sfîntul Maxim Mărturisitorul în drumurile sale prin Africa, după anul 626. Către el avem mai multe scrieri ale Sfîntului Maxim.¹ Lui îi adresează Sfîntul Maxim, pe la 631–633, și marea sa scriere *Răspunsuri către Talasia*, în care interpretează în sens ascetico-mistic o listă de 65 de locuri grele din Sfînta Scriptură, trimisă de acela.

După părerea lui Viller și a lui Rahner, Talasia a alcătuit cele 400 de capete *Despre dragoste, înfrînare și petrecerea cea după minte* pe la 650.² Tot aceștia îl socotesc pe Talasia ucenic al Sfîntului Maxim, deși cel din urmă se socotește pe sine ucenic al lui Talasia.³ De fapt, se observă o strînsă înrudire între sentințele lui Talasia și scrisul Sfîntului Maxim, și cum Sfîntul Maxim este mult mai adînc și cugetarea lui mult mai încheată, nu încapă îndoială că Talasia e dependent de Sfîntul Maxim, și nu invers. Întîlnim la Talasia aceeași ordine a virtuților (IV, 61), aceeași idee despre „înțelesurile simple“ (I, 54), aceeași asemănare a raportului dintre minte și simțire cu o căsătorie (II, 27), aceeași dialectică a plăcerii și durerii (acrostihul la Suta a patra), aceeași deosebire între contemplația naturală ca faza a doua a arcușului duhovnicesc și teologie ca faza a treia (IV, 62), deși Talasia nu stăruie așa de mult asupra acestui punct ca Sfîntul Maxim. Un termen nou la Talasia este cel al isihiei, al liniștii.

Dar, deși sînt mai simple, în cele 400 de capete ale lui Talasia se observă parcă o ordine mai riguroasă în înșiruirea lor ca, de pildă, în *Cele patru*

¹) Epist. 9 (P. G. 91, 445), 26 (P. G. 91, 616), 40–42 (P. G. 91, 633–637). ²) *Aszese und Mystik in der Vaterzeit*, Freiburg im Breisgau, 1939, p. 244. ³) P. G. 91, 29D; 449A.

sute de capete despre dragoste ale Sfintului Maxim. Aproape fiecare sentință reia ideea din cea anterioară, urmărindu-se printr-un grup întreg de sentințe dezvoltarea aceleiași teme.

O notă caracteristică a acestor 400 de capete este că literele inițiale ale tuturor sentințelor dintr-o centurie dau o propoziție cu un oarecare înțeles, așa-zisul acrostih.⁴

⁴) Un Talasie, egumen al Mănăstirii zise a Armenilor din Roma, înaintează la 649 sinodului din Lateran, împreună cu alți egumeni și monahi din Răsărit, sosiți mai demult și mai de curînd la Roma, un memoriu cerînd traducerea actelor sinodului în limba greacă. Se prea poate să fie Talasie al nostru, care să fi venit cu Sfîntul Maxim la Roma, după ce pe la 640 Egiptul căzuse sub arabi (Mansi, *Amplissima collectio conciliorum*, tom x, 1901, pp. 904, 909).

CUVIOSUL ȘI DE DUMNEZEU PURTĂTORUL
PĂRINTELE NOSTRU TALASIE LIBIANUL
ȘI AFRICANUL

DESPRE DRAGOSTE, ÎNFRÎNARE ȘI PETRECEREA
CEA DUPĂ MINTE CĂTRE PAVEL PREZBITERUL⁵

Întîia sută

*Al cărei acrostih este acesta: Fratelui duhovnicesc
și iubitului Domn Pavel, Talasie, la arătare isihast,
iar în realitate căutător de slavă deșartă*

1. Dorul întins întreg spre Dumnezeu leagă pe cei ce-l au cu Dumnezeu și întreolaltă.
2. Mîntea care a dobîndit dragoste duhovnicească nu cugetă despre aproapele cele ce nu se potrivesc cu dragostea.
3. Cel ce binecuvîntează cu gura, dar disprețuiește cu inima ascunde fățărnicia sub chipul dragostei.
4. Cel ce a dobîndit dragoste rabdă fără să se tulbure supărările și suferințele ce-i vin de la dușmani.
5. Singură iubirea unește zidirea cu Dumnezeu și făpturile întreolaltă, în același cuget.
6. Dragoste adevărată a dobîndit acela care nu suferă bănuieli și vorbe împotriva aproapelui.
7. Cîstit în fața lui Dumnezeu și a oamenilor este acela care nu încearcă nimic pentru surparea dragostei.
8. De dragostea nefățarnică ține cuvîntul adevărat, pornit din conștiința cea bună.
9. Cel ce aduce fratelui la cunoștință ocările altuia ascunde pizma sub înfățișarea bunăvoinței.

⁵⁾ *Filocalia greacă*, ed. a II-a, vol. I, pp. 328–341; P. G. 91, 1427–1470.

10. Precum virtuțile trupești își atrag slava de la oameni, așa cele duhovnicești, pe cea de la Dumnezeu.
11. Dragostea și înfrînarea curățesc sufletul, dar mintea o luminează rugăciunea curată.
12. Bărbat puternic este acela care alungă păcatul prin făptuire și cunoștință.
13. Cel ce a dobândit nepătimirea și cunoștința duhovnicească a aflat har la Dumnezeu.
14. De vrei să birui gândurile pătimase, câștigă înfrînarea și dragostea față de aproapele.
15. Păzește-te de neînfrînare și ură și nu vei întâmpina piedică în vremea rugăciunii tale.
16. Precum nu se pot vedea arome în mocirlă, așa nici bunămierea dragostei în sufletul celui ce ține minte răul.
17. Stăpînește cu vitejie mînia și pofta, și te vei izbăvi degrabă de gândurile rele.
18. Slava deșartă o stingi făptuind în ascuns, iar mîndria o izgonești nedisprețuind pe nimeni.
19. De slava deșartă țin fățarnicia și minciuna, iar de mîndrie, părerea de sine și pizma.
20. Povățuitor este acela ce se stăpînește pe sine și-și supune sufletul și trupul rațiunii.
21. Sinceritatea prietenului se arată la vreme de cercare, dacă ia parte la necaz.
22. Asigură-ți simțurile cu chipul (modul) isihiei și cumpănește gândurile care stau în inimă.
23. Întîmpină fără pomenire de rău gândurile de supărare, iar față de cele iubitoare de plăcere arată-te cu vrăjmășie.
24. Liniștea (isihia), rugăciunea, dragostea și înfrînarea sînt o căruță cu patru roate, care suie mintea la ceruri.
25. Topește-ți trupul cu foamea și privegherea, și vei alunga gîndul josnic al plăcerii.
26. „Precum se topește ceara de fața focului“ (Ps. LXVII, 3), așa gîndul necurat de frica lui Dumnezeu.

27. Rea pagubă este pentru sufletul înțelept să zăbovească mintea multă vreme într-o patimă de ocară.

28. Rabdă întâmplările de întristare și de durere, că prin acestea te curățește purtarea de grijă (providența) a lui Dumnezeu.

29. Dacă ai aruncat materia și te-ai lepădat de lume, leapădă-te acum și de gândurile rele.

30. Lucrarea proprie a minții e să se ocupe neîncetat cu cuvintele lui Dumnezeu.

31. Precum lucrul lui Dumnezeu este să cîrmuiască lumea, așa al sufletului este să-și cîrmuiască trupul.

32. Cu ce nădejde vom întâmpina pe Hristos dacă am slujit pînă acum plăcerilor trupului?

33. Plăcerea se stinge prin reaua pătimire și prin întristare, fie prin cele de bunăvoie, fie prin cele aduse de providență.

34. Iubirea de argint este o materie a patimilor, întrucît face să crească plăcerea generală.

35. Lipsa plăcerii naște întristarea, iar plăcerea e împreunată cu toată patima.

36. Cu măsura cu care măsoară trupul tău și se va măsura întors din partea lui Dumnezeu.

37. Fapta judecății dumnezeiești e răsplătirea dreaptă a celor săvîrșite în trup.

38. Virtutea și cunoștința⁶ nasc nemurirea; lipsa lor e maica morții.

39. Întristarea după Dumnezeu stinge plăcerea, iar stingerea plăcerii înseamnă învierea sufletului.

40. Nepătimirea este mișcarea sufletului spre păcat. Dar ea nu se poate ajunge fără mila lui Hristos.

41. Mîntuitorul sufletului și al trupului este Hristos. Cel ce pășește pe urmele Lui se slobozește de păcat.

42. De vrei să dobîndești mîntuirea, leapădă-te de plăceri și ia asupra ta înfrînarea și dragostea, împreună cu rugăciunea stăruitoare.

43. De nepătimire ține dreapta socoteală adevărată (discernămîntul). Urmînd acesteia, fă totul cu măsură și rînduială.

⁶) Sînt cele două etape generale ale vieții duhovnicești.

44. Domnul și Dumnezeu nostru este Iisus Hristos; mintea care urmează Lui nu va rămîne în întuneric.

45. Adună-ți mintea și păzește-ți gândurile; și pe care le vei afla pătimișe, războiește-le.

46. Trei sînt căile prin care primești gânduri: simțirea (lucrarea simțurilor), amintirea și starea mustului (amestecarea) din trup. Dar cele mai stăruitoare sînt cele din amintire.

47. Cel căruia i s-a dat înțelepciune cunoaște scopurile celor netrupești, și care este începutul și sfîrșitul lumii.

48. Nu uita de făptuire, și ți se va lumina mintea ta. „Comori ascunse și nevăzute, zice, îți voi deschide ție în chip ascuns“ (Isaia XLV, 3).

49. Cel ce s-a slobozit de patimi a aflat har la Dumnezeu, și cel ce s-a învrednicit de cunoștință, mare milă.

50. Mintea slobozită de patimi se face în chipul luminii, luminîndu-se neîncetat de contemplațiile lucrurilor.

51. Lumina sufletului este sfînta cunoștință de care fiind lipsit, cel fără de minte umblă în întuneric.

52. Cel ce petrece în întuneric este lipsit de minte. Pe el îl ia în primire întunericul neștiinței.

53. Cel ce iubește pe Iisus se va slobozi de păcat, iar cel ce îi urmează Lui va vedea cunoștința adevărată.

54. Mintea slobozită de patimi vede gândurile simple⁷, atît cînd veghează trupul, cît și în somn.

55. Mintea curățită la culme se simte strîmtorată de lucruri și vrea să fie mereu afară de toate cele create.

56. Fericit este cel ce a ajuns la nesfîrșirea fără margini și a ajuns acela care a trecut peste cele mărginite.

57. Rațiunile lui Dumnezeu le cercetează acela care-L cinstește pe El, dar le află cel îndrăgostit de adevăr.

58. Mintea ce se mișcă din dreptate află adevărul, dar cea care se mișcă din vreo patimă nu-l va afla.

⁷) Este ideea Sfîntului Maxim. Este vorba de înțelesurile sau de icoanele lucrurilor care nu mai sînt asociate cu patima.

59. Precum în ființă Dumnezeu este necunoscut, așa în măreție este fără margini.

60. Ființa care nu are început și sfârșit nu poate fi înțeleasă după firea ei.

61. Mîntuirea fiecărei făpturi stă în purtarea de grijă, mai presus de orice bunătate, a Făcătorului.

62. Domnul sprijină pe toți cei căzuți în stări vrednice de milă și ridică pe toți cei frînți.

63. Hristos este judecătorul viilor și al morților, și răsplătitorul faptelor fiecăruia.

64. De vrei să-ți stăpînești sufletul și trupul, taie mai înainte pricinile patimilor.

65. Unește-ți puterile sufletului cu virtuțile și le vei despărți cu siguranță de toată pornirea patimilor.

66. Strunește cu înfrînarea pornirile poftelor; iar pe ale iuțimii, cu dragostea duhovnicească.

67. Liniștea (isihia) și rugăciunea sînt cele mai mari arme ale virtuții, căci acestea, curățînd mintea, o fac străvăzătoare.

68. Numai întîlnirea duhovnicească folosește. Iar decît toate celelalte, mai de preț este liniștea (isihia).

69. Dintre cele cinci feluri de întîlniri, alege trei; pe al patrulea să nu-l obișnuiești des, iar de al cincilea îndepărtează-te.

70. Liniștea o iubește cel ce nu pătimește față de cele ale lumii.

71. Conștiința este un învățător sincer. Cine ascultă de ea petrece fără greșală.

72. Conștiința numai pe aceia nu-i judecă ce au ajuns la culmea virtuții sau a păcatului.

73. Nepătimirea cea mai înaltă face gîndurile simple, iar cunoștința cea mai înaltă stă înaintea Celui mai presus de cunoștință.

74. Întristarea cea de ocară e pricinuită de lipsa plăcerilor. Cel ce le disprețuiește pe acestea petrece neîntristat.

75. Întristarea peste tot este lipsa plăcerii – fie a celei după Dumnezeu, fie a celei după lume.

76. Împărăția lui Dumnezeu este bunătate și înțelepciune. Cine le dobîndește pe acestea viețuiește în ceruri.